

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

про дисертацію Лебедевої Ганни Вікторівни
«Відтворення авторських художніх кодів в українських перекладах п'єс
В. Шекспіра «Макбет», «Сон літньої ночі», «Отелло»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
за спеціальністю 10.02.16 – перекладознавство

Актуальність теми дослідження

Дисертація Ганни Лебедевої є безумовно своєчасним дослідженням, бо враховує актуальні тенденції розвитку сучасної світової науки й культури. Очевидна й інтердисциплінарність дослідження, адже у фокусі уваги – драматичний текст, що охоплює два виміри: сценічність і читабельність. Тому вивчення перекладу драматичного тексту базується не лише на класичних засадах перекладознавства, лінгвістики, літературознавства, а й передбачає залучення театрознавства й можливо навіть музикознавства. Така різнопланова інтердисциплінарність зумовлює релевантність семіотики для перекладу драми. Семіотичний підхід враховує як лінгвістичні, так і позалінгвістичні чинники в перекладі, у такий спосіб відкриваючи перекладачеві максимально можливу кількість елементів, які потрібно відтворити засобами іншої мови, а відтак і перенести в іншу культуру.

Не зважаючи на те, що в останні роки семіотика стала основою для перекладу драматичних текстів, цей напрям ще не дістав належного комплексного висвітлення у вітчизняній науці.

Актуальність дослідження Ганни Лебедевої зумовлена необхідністю переосмислити наявні підходи до перекладу драми і водночас заповнити одну з лакун, які все ще спостерігаємо в семіотично-перекладознавчих студіях, присвячених перекладу драматичних текстів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їхня достовірність та новизна результатів

Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені в дисертації правомірно вважати достатньо обґрунтованими. Авторка проводить

поглиблений аналіз інтерпретаційного потенціалу драми з огляду на знак як джерело й інструмент аналізу значень. Окреслює поняття авторського художнього коду й індивідуально-перекладацького коду. Узагальнює й описує шляхи і способи відтворення ключових елементів Шекспірового художнього коду в перекладі, що визначає новизну дослідження.

Структура дисертації логічна, відповідає меті й поставленим завданням. Результати мають об'єктивний характер, опираються на достатню кількість дослідницького матеріалу. Висновки випливають із завдань та змісту дисертаційного дослідження.

Авторка чітко визначає теоретичну та методологічну основу наукового пошуку, добирає методи і прийоми дослідження відповідно до поставлених завдань. Побіжно зазначу, що з поміж задекларованих методів дисертантка визначає семіотичний ключовим для свого дослідження. Однак, на відміну від інших методів, дослідниця не дає чіткого тлумачення суті цього методу. Прошу коротко охарактеризувати алгоритм семіотичного методу (чи радше аналізу).

Стиль викладу – науковий. Дисертантка головню коректно оперує метамовою перекладознавства, проте зауважу, що додавання, вилучення, цілісна заміна тощо – це радше прийоми, а не стратегії, як позначає їх дослідниця (с. 6, 25, 26, 86, 92, 114, 222, 237, 238). У перекладознавстві традиційно розрізняємо дві стратегії: одомашнення vs очуження.

База теоретичних і довідкових джерел (307 позицій) свідчить про глибоке вивчення об'єкта дослідження.

Основні положення роботи апробовано на 4 міжнародних наукових конференціях. Результати дослідження опубліковано у фахових виданнях України та за кордоном, що підтверджує достовірність та переконливість результатів.

Дискусійні положення та побажання

Г. Лебедева впоралася з поставленими в дисертації завданнями, досягла її мети, однак деякі аспекти рецензованої праці викликають низку зауважень і запитань, на які сподіваюсь отримати відповіді під час захисту.

1. Викликає застереження одне із ключових понять дисертації – «семіотично навантажена одиниця», яку авторка слідом за Н. Мосьпан визначає як *«елемент тексту, зокрема лінгвістичну одиницю, що використовується автором як носій важливих для нього смислів покликаних експресивно-емоційно впливати на читача»* (с. 96) в основу якої покладено знак (індексальний, іконічний чи символічний) (с.97–98). Якщо йдеться про знак, то говорити про його так звану «семіотичну навантаженість» ледве чи доречно. Опираючись на наведене визначення та проаналізувавши використання самого поняття, можна зробити висновок, що в дослідженні йдеться вочевидь про *інтерпретаційно навантажений* знак (бо знак має здатність генерувати інтерпретанти). Зокрема це логічно вкладається й у визначення авторського художнього коду, адже в семіотиці код загально визначається як система знаків чи символів, які передають інформацію чи набір правил і конвенцій для перетворення однієї системи в іншу (цит. за *The Encyclopedia of Language and Linguistics*).

Окремо прошу пояснити твердження про те, що *неоднозначність є однією із семіотично навантажених одиниць в основу якої покладено символічний знак, що реалізується в тексті через лексичну або семантичну неоднозначність* (с. 175).

2. Дискусійним видається твердженням про неоднозначність символічних знаків, зокрема щодо їхньої реалізації в тексті у вигляді поширених порівнянь та малопрізвищ (с.26, 175, 238). Дисертантка базує своє дослідження на типології знаків Ч. Пірса. Власне сам Пірс визначає символ як конвенційний знак, зв'язок якого з об'єктом є наслідком звички наділяти об'єкт певним значенням (неважливо, чи ця звичка є природною чи конвенційною). Цей зв'язок означуваного й означального є правилом, знати

яке обов'язково, аби відчитати символічний знак. Символ стабільний у межах «системи координат» у якій він функціонує. Символ (національний, авторський тощо) пізнаваний.

Щодо порівнянь, то уподібнення стосується радше знаків-подоб (іконічних знаків). Додатково прошу пояснити за якими ознаками (релевантними до Пірсового розуміння символу) малопрізвища зараховано до знаків-символів.

3. Оформлення дисертації Г. Лебедевої загалом відповідає вимогам, встановленим МОН України. Втім, впадають в очі деякі формальні недоліки. У роботі трапляються випадки покликань на великі за обсягом праці без зазначення конкретної сторінки звідки взято те чи інше твердження (с. 33, 36, 42 та ін.). Очевидно також, що не варто в дисертації цитувати власні статті як теоретичне обґрунтування власної ж думки.

4. Окремо слід звернути увагу на надмірно розлогі висновки до розділів, зокрема загальні висновки. Попри безсумнівно вагому підсумовуючу інформацію, вони містять надто довгі теоретичні викладки й міркування про застосовані методи, роз'яснення використаних у процесі дослідження понять, обґрунтування вибору матеріалу дослідження тощо, які були б релевантними для відповідних розділів дослідження, радше ніж для висновків, які передбачають чітку конкретику щодо досягнутих результатів. Загальні висновки подекуди дослівно повторюють висновки до розділів.

Висловлені зауваження не знижують загальну позитивну оцінку дисертації. Робота Лебедевої Ганни Вікторівни – завершена наукова праця, теоретичні й експериментальні результати якої демонструють перспективи подальшого наукового пошуку.

Загальний висновок

Ознайомившись із текстом дослідження, авторефератом, який відображає основні його положення та фаховими публікаціями авторки, що повністю висвітлюють зміст дисертації вважаю, що робота «Відтворення авторських художніх кодів в українських перекладах п'єс В. Шекспіра «Макбет», «Сон літньої ночі», «Отелло» **відповідає** вимогам, що встановлені в «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами, а її автор Лебедева Ганна Вікторівна **заслуговує** на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.16 – перекладознавство.

Кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладознавства
і контрастивної лінгвістики ім. Г. Кочура
Львівського національного
університету імені Івана Франка

О.С. Грабовецька

Львів, 27 квітня 2021 року

Відрук одержано 30.04.2021р.

Вчений секретар спеуради

Мр. Г. Г. Морозова